

Korte lesomschrijving

In deze les staat de vensterplaat over de Tweede Wereldoorlog centraal. De plaat en de bijbehorende les zijn bedoeld ter introductie van dit omvangrijke en diverse venster uit de canon van Nederland.

De aflevering die *Het Klokhuis* maakte over de Tweede Wereldoorlog biedt een duidelijke en aansprekende mogelijkheid om deze les mee te beginnen.

Titel De Tweede Wereldoorlog

Vak geschiedenis

Canonvenster De Tweede Wereldoorlog

Tijdvak Tijd van wereldoorlogen

Tijd/duur 1 lesuur

Doelgroep basisonderwijs groep 5 t/m 8

Groeperingsvorm klassikaal of in groepjes

Leerdoelen

Aan het einde van de les:

- Weten de leerlingen dat Hitler in 1933 in Duitsland aan de macht kwam.
- Weten de leerlingen wanneer in Nederland de Tweede Wereldoorlog uitbrak.
- Kunnen de leerlingen vertellen wat het inhield dat Nederland bezet was door Duitsland.
- Weten de leerlingen wanneer we bevrijd zijn en dat we dat nog jaarlijks vieren op 5 mei.

Benodigde voorkennis niet van toepassing

Randvoorwaarden

- internet
- voor elke leerling een werkblad
- (kleur)potloden

Beoordeling aan de hand van de bespreking van het werkblad

Lesactiviteiten

Introductie

U kijkt ter introductie met uw leerlingen naar de aflevering die *Het Klokhuis* maakte over de Tweede Wereldoorlog. Vooraf zet u de vensterplaat over de Tweede Wereldoorlog op uw digibord en vraagt u aan uw leerlingen wie er weet waarover deze plaat gaat. Laat ze hun antwoord motiveren.

Kern

Na het kijken van de aflevering van *Het Klokhuis*, zet u de interactieve vensterplaat bij het venster De Tweede Wereldoorlog weer op uw digibord. U vraagt kort aan een paar leerlingen of ze n.a.v. de Klokhuisaflevering al wat kunnen vertellen over wat ze op de plaat zien. Daarna neemt u uw leerlingen mee op ontdekkingstocht, want op deze interactieve vensterplaat is van alles te ontdekken. Wat? Dat leest u in de achtergrondinformatie op de volgende bladzijden.

De Tweede Wereldoorlog is een breed en veelomvattend onderwerp. Om jonge leerlingen niet in die hoeveelheid te laten verdrinken, is er bewust voor gekozen om de teksten bij de vensterplaat beknopt te houden. Aan de hand van verschillende 'Cliptips' verderop in deze handleiding kunt u ervoor kiezen met uw leerlingen deelonderwerpen verder uit te diepen.

Afsluiting

De leerlingen maken zelfstandig of in groepjes de vragen van de werkbladen. Daarna bespreekt u de antwoorden met de leerlingen.

Benodigheden (via entoen.nu)

- Klokhuisaflevering De Tweede Wereldoorlog
- Interactieve vensterplaat De Tweede Wereldoorlog
- Werkblad leerlingen De Tweede Wereldoorlog
- Deze handleiding

Antwoorden op werkbladvragen

1a) 1900-1950 b) waar/niet waar/niet waar/waar

2a) Dat je als land niet vrij bent om je land zelf te besturen en je eigen beslissingen te maken.

b) 8/7/5/3/1/12/14/11/9/4/10/6/15/2/13

3) Ter beoordeling van de leerkracht

4) 2/1/4/5/3

Achtergrondinformatie

Het gebruik van de vensterplaat

De kern van deze les is de vensterplaat over de Tweede Wereldoorlog. De vensterplaat is een hulpmiddel om informatie over de Tweede Wereldoorlog aan uw leerlingen over te brengen en het venster op deze manier bij uw leerlingen te introduceren. De plaat biedt verschillende manieren om dat te doen. Zo kunt u de les afstemmen op de behoeften van u en uw leerlingen.

In de vensterplaat zijn allerlei elementen interactief gemaakt. Deze zijn gemarkeerd met een *i*. Wanneer u op zo'n element klikt, verschijnt er informatie over één bepaald thema in de vorm van een afbeelding. Bij de afbeelding staat een korte tekst ter introductie. U kunt ervoor kiezen om aan de hand van de vensterplaat zelf over de Tweede Wereldoorlog te vertellen, maar de leerlingen kunnen ook zelfstandig of in groepjes de plaat ontdekken. Alle teksten zijn namelijk geschreven op het niveau van leerlingen uit groep 5 t/m 8. Verder staan in deze handleiding enkele suggesties voor een klassengesprek.

Hieronder vindt u een overzicht van alle interactieve elementen en bijbehorende teksten. De interactieve elementen kunnen in willekeurige volgorde worden aangeklikt, maar voor een klassikale les is de volgorde zoals hieronder weergegeven het meest geschikt.

Informatie op de vensterplaat**i Duitse soldaat**

Onderwerp: Hitler

Beeld: NSDAP-logo

Informatie: Na de Eerste Wereldoorlog gaat het slecht met Duitsland. Er is veel armoede en werkloosheid. Adolf Hitler is leider van de politieke partij NSDAP (met een adelaar en hakenkruis als teken). Hij belooft de problemen op te lossen. Bijna iedereen stemt op hem. Maar dan begint Hitler oorlog te voeren. Tegen andere landen, maar vooral tegen de Joden.

Suggestie voor klassengesprek: Zijn uw leerlingen wel eens bang voor een derde wereldoorlog? Waarom wel of waarom niet? Wat zouden we volgens hen kunnen doen om een derde wereldoorlog te voorkomen? Wat zouden uw leerlingen doen als er een derde wereldoorlog zou uitbreken?

i Geweer Duitse soldaat

Onderwerp: Nederland bezet

Beeld: Foto bombardement Rotterdam 14 mei 1940

Informatie: 10 mei 1940 wordt Nederland binnengevallen door het Duitse leger. De leider van Duitsland heet Adolf Hitler. Als Nederland terugvecht, bombarderen de Duitsers het centrum van Rotterdam. Honderden mensen sterven onder het puin. Nederland geeft zich over en wordt door de Duitsers bezet. Voortaan lopen overal Duitse soldaten op straat. Gewapend!

Cliptip: Als u met uw leerlingen dit deelonderwerp verder wilt uitdiepen, kunt u via www.entoen.nu de Schooltv Beeldbankclip '[Nederland bezet](#)' bekijken en nabespreken.

i Aanplakbiljet

Onderwerp: Aanplakbiljetten

Beeld: Aanplakbiljet Heiloo

Informatie: De Duitsers gebruiken aanplakbiljetten - een soort posters - om opdrachten te geven aan de bevolking. Daarop staat bijvoorbeeld dat iedereen 's avonds binnen moet blijven. Of dat je direct je fiets moet inleveren. Als je dat niet doet, kun je doodgeschoten worden, of zullen er - zoals op dit aanplakbiljet uit Heiloo - tien andere mensen doodgeschoten worden.

i Verduisterd raam

Onderwerp: Verduisteren

Beeld: Verduisteringsposter

Informatie: Valt je iets op aan de huizen? Nergens schijnt licht door de ramen! Om de vliegtuigen van de geallieerden op een dwaalspoor te brengen, moet iedereen van de Duitsers zijn ramen afplakken. Er mag geen straaltje licht meer doorkomen. Ook mag je 's avonds na acht uur niet meer buiten zijn. Behalve als je Duitser of NSB-er bent natuurlijk.

i Overvalwagen

Onderwerp: Razzia's

Beeld: Tekening Joods gezin tijdens razzia

Informatie: De Duitsers houden vaak razzia's. Met overvalwagens zetten ze een straat af. Daarna controleren ze alle huizen op onderduikers. Mannen tussen 17 en 50 jaar

worden naar Duitsland gevoerd om daar te werken. Joden worden op de trein naar een concentratiekamp gezet en daar vermoord. Ook Anne Frank is zo met haar familie opgepakt en weggevoerd.

i De NSB

Onderwerp: De NSB

Beeld: Foto Anton Mussert tijdens NSB-parade

Informatie: Eén politieke partij is blij met de Duitsers: de NSB. Hun leider heet Anton Mussert. Op de foto brengt hij de 'Hitlergroet'. Veel NSB-ers krijgen erebaantjes van de Duitsers. Maar door de rest van de Nederlanders worden ze gehaat, omdat ze graag bij de Duitsers klikken en Joodse onderduikers verraden. Na de oorlog worden veel NSB-ers gestraft.

Cliptip: Als u met uw leerlingen dit deelonderwerp verder wilt uitdiepen, kunt u via www.entoen.nu de Schooltv Beeldbankclip '[De opkomst van de NSB](#)' bekijken en nabespreken.

i Aanhouding

Onderwerp: Persoonsbewijs

Beeld: Foto persoonsbewijs

Informatie: Iedereen van 14 jaar en ouder moet een 'persoonsbewijs' (een soort paspoort) bij zich hebben. De Duitsers houden vaak controles. Om Joden op te sporen bijvoorbeeld. Of mannen die in Duitse fabrieken moeten werken. Vaak worden persoonsbewijzen daarom vervalst: een Joodse naam als Levi Cohen wordt bijvoorbeeld veranderd in Jan de Vries.

Cliptip: Als u met uw leerlingen dit deelonderwerp verder wilt uitdiepen, kunt u via de site van de Schooltv Beeldbank de clip '[Een nieuwe naam](#)' bekijken en nabespreken.

i Koerierster

Onderwerp: Het verzet

Beeld: Foto verzetkrantjes

Informatie: Overall in het land komen mensen in verzet tegen de Duitsers. Ze vormen verzetsgroepen: kleine

clubjes mensen die steeds acties bedenken om de Duitsers tegen te werken: bruggen opblazen, gevangenen bevrijden, enz. 'Koeriersters' brachten op de fiets stiekem krantjes met verzetsnieuws rond. Vol nieuws over de strijd tegen de Duitsers!

Cliptip: Als u met uw leerlingen dit deelonderwerp verder wilt uitdiepen, kunt u via www.entoen.nu de Schooltv Beeldbankclip '[Bij het verzet](#)' bekijken en nabespreken.

Suggestie voor klassengesprek: Houd met uw leerlingen een gesprek over het verzet tijdens de Tweede Wereldoorlog. Wie van de leerlingen denkt dat hij/zij zich bij het verzet zou hebben aangesloten? Kun je een dergelijke vraag volgens uw leerlingen eigenlijk wel beantwoorden op het moment dat het niet concreet aan de orde is?

i Zolderraam

Onderwerp: Radio Oranje

Beeld: Foto koningin Wilhelmina spreekt voor Radio Oranje

Informatie: Achter dit zolderraam zitten misschien wel 'onderduikers': mensen die zich verstoppen uit angst voor de Duitsers. Wie weet luisteren ze net naar een toespraak vanuit Engeland van koningin Wilhelmina op Radio Oranje. Het hebben van een radio is streng verboden, maar veel mensen luisteren stiekem. De woorden van de koningin geven hen nieuwe hoop!

Suggestie voor klassengesprek: Waarom zouden volgens uw leerlingen de woorden van de koningin via Radio Oranje de mensen tijdens de oorlog hoop gebracht hebben? Kunnen zij zich daar iets bij voorstellen? Waarom wel of niet? Wat zou uw leerlingen hoop geven in een tijd van oorlog?

i Bakkerij

Onderwerp: De Hongerwinter

Beeld: Foto met bonkaarten

Informatie: Al snel gaat het eten 'op de bon': alleen met distributiebonnen kun je nog vlees, brood of aardappels kopen. In de strenge winter van 1944 slaat in het westen

de honger echt toe. Mensen eten gekookte tulpenbollen om toch maar iets binnen te krijgen. De geallieerden sturen vliegtuigen met voedsel, maar dat is niet genoeg. Veel mensen sterven van de honger.

Cliptip: Als u met uw leerlingen dit deelonderwerp verder wilt uitdiepen, kunt u via de site van de Schooltv Beeldbank de clip '[Hongertochten](#)' bekijken en nabespreken.

i Lichtbundels

Onderwerp: De bevrijding

Beeld: Foto van de bevrijding

Informatie: 's Nachts vliegen de geallieerden met bommenwerpers naar Duitsland om vliegvelden, fabrieken en steden te bombarderen. Met grote schijnwerpers en kanonnen proberen de Duitsers hun vliegtuigen te raken. Maar ze krijgen het steeds moeilijker. Eindelijk, op 5 mei 1945, geeft Duitsland zich over. Na vijf jaar is de oorlog voorbij. Feest!

Cliptip: Als u met uw leerlingen dit deelonderwerp verder wilt uitdiepen, kunt u via de site van de Schooltv Beeldbank de clip '[De bevrijding](#)' bekijken en nabespreken.

Suggestie voor klassengesprek: Elk jaar herdenken we nog de doden die vielen tijdens de Tweede Wereldoorlog en vieren we dat we in Nederland leven in vrijheid. Weten de leerlingen wanneer en hoe we dit herdenken en vieren? Vinden de leerlingen dit belangrijk? Waarom wel of waarom niet? Wat doen de leerlingen zelf op deze dagen?

Kijk ook eens op www.entoen.nu/tweedewereldoorlog voor nog meer clips en afbeeldingen bij het canonvenster De Tweede Wereldoorlog. Daar vindt u ook (jeugd) literatuur, links naar gerelateerde websites en informatie over de andere canonvensters.

